CHRISTIANI FRIDERICI JANI J.U.D. DISSERTATIO JURIDICA DE ANATOCISMO. IN QUA SIMUL...

Christian Friedrich Jahn, Valenti Gonzaga

C. B. D.

Quæ de Justitia Macrobius in somno Sc. magnificè deprædicat, ea, non abs re, de ipsâ Jurisprudentiâ dici possunt, quod sc. bonum commune defendat, ignorantes sublevet, culpatos corrigat, virtutis cultores honore afficiat multiplici, &c. pauperes foveat, avaros coërceat; & si quas alias ejus recenset laudes. Certè enim primarius Legumlatorum fuit scopus, refrænare malevolorum hominum vafritiem; ætati lubricæ, ingeniisq; hominum minùs circumspectis subvenire, & pauperum & deceptorum in se suscipere patrocinium. *I. prudentia miseris patrocinium præstat*

II. Non n. aliam ab causam concessæ mulieri Vellejani, Filiofam. Macedoniani SCti beneficium: hinc ob dolum etiam & metum, ætatemq; minùs provectam concessa restitutio; & quæ sunt alia rusticitatis, agriculturæ, paupertatisq; privilegia. Hinc alimentorum favor, hinc piarum causarum, hinc religionis. Hinc etiam debitorum, fatali casu, vel belli etiam calamitate extenuatorum, jura singularia, favore non exiguo lapsas facultates restituentia: *Quod variè probari potest per restrictionem contractuum.*

III. Quanquam n. contractuum ea sit necessitas, ut iis carere humana societas, absq; ingenti publicæ rei dispendio, non posset; fieri tamen potest, ut quæ in emolumentum commune sint adinventa, civitati, nocendo uni cõtrahentium, tale afferant damnum, quale privata alterius contrahentium utilitas resarciet nunquam. Mutui necessitatem omnia Jura agnoscunt, si creditoris benevolentiam *Possunt n. nonnunquã aliis esse detrimento.*

 debi-

debitor gratus sterilem esse non sinat, cum avaritia ejusdem ea rebuspublicis intulerit damna, ut freno opus habuerit usuraria pravitas non uno, verum pluribus, nisi pessundare res privatorum, & intervertere statum plurimorum vellent imperantes.

Exceditur modus usurarum tripliciter.

Ultimus hujus tractationis scopus.

Ὀνοματολογία anatocismi.

IV. Cumq; legitimus usurarum modus pleru.. q; tripliciter excedatur; vel quantitate, petendo sc. plus; vel duratione temporis, ultra alterum tantum; vel deniq; extensione; quando ab ipsis usuris, tardiùs exsolutis, aliæ petuntur usuræ: de hâc ultimâ excessione paucula notare animus est. Ipsam nominis notationem paucissimis attingens. Exprimitur sc. græco vocabulo ἀνατοκισμὸς, ad hujus usurarum generis naturam depingendam, perquam idoneo, & à Cicerone ipso in epistolis bis usurpato *lib. 5. ad Att. ep. ult.* Et notat *Dn. Zepperus, Disc. Jur. tit. 9. n. 4. ex Div. Ambros.* Græcos usuras τόκους appellasse, quod partus dolores animæ debitoris excitare videantur. Quanquam potiùs ideò τόκοι fuerint appellatæ usuræ, quod à sorte pariantur quasi, & ejus sint fructus haud secus ac partus ventris; de quo infra uberius. Vocabuli verò Anatocismi literalem si inspicias significationem, omnes omninò usurarum etiam sorti non applicatarum denotat usuras: hîc tamen eam tantùm speciem; quando junguntur sorti usuræ; quam ita definire placuit:

Vocabulum ipsum generale; hîc specialiter sumitur.

Et definitur

Est usura, quæ adjectione usurarum nondùm solutarum, ad sortem principalem, à debitore, ab usuris, & sorte simul exigitur.

Usuræ legitimæ Naturali Divino & Civili Jure permissa.

V. Usuras quidem, legitimo modo & tempore, à personis, ex pecunia nostra emolumentum haurientibus, accipere & exigere; neq; naturale aut divinum jus nefas; neq; civile injustum esse dixit. At verò injustâ quantitate,

debi-

debitori, inopiâ presso, improbum extorquere fœnus; damnatum omni lege; improbatum etiam nonnunquam Barbarorum consuetudinibus reperies. Cumq; Romanorum Legumlatores non uno in loco naturam rerum suis prohibitionibus fuerint imitati, *ut* §. *4. de Adopt.* §. *9. eod.l. 23. de lib. & post.* inscripta cordibus hominum veri rectiq; principia, non alia ratione probari, & infallibilia reddi, quàm facto naturali, in imagine rerum creatarum, posse rati: non abs re fore puto, si hinc quoq; initium discursus fecero. *Illegitima omni Iure prohibita.*

VI. Ut a. per rerum naturam impossibile est, naturalium corporum fœtum, qui, tanquam accessio, in fructu esse dicitur. *l.28. de Usur.* §. *37. de R. D.* antequam à suâ principali causa separetur, aliam parere, sibiq; similem producere fœtum posse, nisi interveniente separatione, desinat esse pars alterius, ipseq; totum principale, & alius alicujus inhæsione non indigens, incipiat esse corpus separatum. Ita etiam prodigiosam hanc usurarum superfœtationem damnarunt & detestati fuerunt prudentissimi Legislatores, *l.26.* §. *1. de cond. indeb. l.28. C. de Usur. l. ult.C. de usur. r.j.* portentosum quoddam monstrum fore putantes, usuras dari, alias usuras parientes, ante separationem à sorte principali; cum tamen ab illa & ejus respectu suum accipiant esse. Esset n. hoc modo eadem res simul & accessio & principalis causa. Adde quod accessionis accessio, & fructuum fructus æquè absurdi sint JCtis, quàm sanioribus Philosophis accidentis accidens, *l. 1. de us. & usufr. leg. l. 2.* §. *5. de adm. r. ad civ. pertin.*

Quod in anatocismo probatur. 1. Quia non datur accessio accessionis; & accidens accidentis.

VII. Accedit misera & flebilis debitorum conditio, & improba fœneratorum avaritia; quorum uterq; hanc Juris prohibitionem fieri efflagitavit. Et illa quidem non abs re: nam quamvis J. Rom. rigor L. XII. tab. de pœna capitali,

2. Quia debitorum conditio alioquin miserabilis.

 pitali,

cali, & sectione in partes debitoris non solvendo existentis, superveniente C. Pætilii, & L. Papilii Cons. sanctione, usui valedixerit: moderno tamen Juri, in nonnullis locis usurpato, utpote Saxonico &c. minimè contrariatur, solvendo non existentes ad manus tradere creditorum, quibus vinculis illos includere, aut eorum serviciis tamdiu uti, permittitur, donec vel operis suis vel alio modo solvant quod debent. *Carpz. Asyl. deb.pos.2.seqq.* Hæc verò primariò fræno habuit opus: ne vafris suis commentis expilare hæreditates, & vastitatem & stragem intolerandam familiis inferre ulteriùs possit. *VViss. disp. ff. p. 1. d. 24. thes. 5.*

Et 9. fœneratorum improbitas refrenanda.

Quorũ calliditas variè legib. illusit

VIII. Et cum versuta ad usq; malitiam sint eorum ingenia, & temporum feces, progeniem subinde vitiosiorem pessimorum avium dederit, veteris Juris *in d.l.26.§.1. de cond. indeb.* prohibitionem callido commento, de stipulatione usurarum, per se separatim consideratarum, interpretantes: alia prohibitione Imperator Justin. opus esse vidit; adeoq; generali & apertissimâ lege omninò definivit, nullo modo licere cuiquam usuras præteriti temporis vel futuri in sortem redigere, & earum iterum usuras stipulari; sed etsi hoc fuerit subsecutum, usuras quidem semper usuras manere, & nullum usurarum aliarum incrementum sentire; sorti antiquæ tantummodo incrementum usurarum accedere. *d.l.28.C.de Usur.* Penitus adeoq; delendas usurarum usuras constituerat Imperator; & nullum casum relinquendum, ex quo hujusmodi machinatio posset induci. *l. ult. C. de us. r. j.*

Hinc prohibitum usuras ab usuris petere sorti applicatis

Non verò omni casu talis conjunctio prohibita.

IX. Hæc Justiniani Sanctio, ne forsitan ultra scopum & mentem Legislatoris impertinenter extendatur, aut fraudulenter & subdolè contrahatur arctiùs; probè notandum conjunctionem usurarum, & sortis non simpliciter pro-

prohiberi, tanquam omni casu injustam, & legibus contrariam; sed tùm demùm quando usuræ accessionis retinent qualitatem: tunc sc. illicitum est alias velle usuras capere ex re, quæ à principali causa nondum separata aut per traditionem nostra facta est. *Sed tunc demũ, quando usuræ accessio manent.*

X. Cum igitur cardo negotii in eo consistat; ut usuræ priùs accessoriam suam qualitatem & naturam deponant necesse sit; antequam aliam acquirere, & principalis rei nomine venire possint: quandonam, & quomodo hoc contingat, explicandum, quo eò feliciùs reliqua enodari, & explicari possint. Et quanquam, mutatis personis debitoris & creditoris, mutari quoq; debiti naturam dici potest: non ibi tamen quærendum hujus rei fundamentum, cum hæc mutatio, tanquam consequens, aliam quandam præcedentem causam, vel actum semper præsupponat. *X. depositio accidentalis qualitatis requiritur.* *Quæ non fit mutatis personis.*

XI. Solutio autem unicus est ille actus, quo interveniente, à sorte separantur usuræ, qualitatemq; accessoriam, & accidentis deponunt naturam. Et quoniam anatocismus nominatur quando usuræ non solutæ sorti junguntur, primò de naturâ non solutarum, quomodo scil. & quibus casibus anatocismus committitur, erit disquirendum; quo postmodùm eò meliùs de solutis, & ab hoc negotio exceptis, certum aliquid definire queamus. *Sed tantùm solutione.* *De usurarũ non solutarum naturâ priùs dispiciendum.*

XII. Primò ergo pro non solutis habentur, quæ debitæ, nondum tamen actualiter præstitæ sunt. Licet enim, quod nobis debetur, jam nostrum quodammodo, & in bonis nostris sit, *l. 143. de V. S. l. 49. eod.* nostrum patrimonium augeat, debitoris verò minuat: *vid. l. 88. d. t.* non tamen hæc debiti qualitas illud operatur, ut pro soluto habeatur, quicquid actione peti potest: cum hîc dominium requiratur, & quidem illud, quo rei nobis tribuitur *Quales sunt debitæ, actualiter tamẽ nondũ præstitæ.* *Quanquam nobis debitũ in bonis nostris sit.*

cur plena proprietas, quod ip ſum cum per traditionem demum transferatur, *l. 9. §. 3. de a. r. d.* nemo negabit, uſuras in dominio debitoris permanere, usq; dum actualiter traditæ. *arg. l. 20. C. de pactis.*

Et in b. f. contractib9 debeantur uſuræ punitoriæ

XIII. Bonæ fidei quidem contractus illud ex ſuâ naturâ ſpeciale habent, ut in illis uſuræ debeantur punitoriæ, ſi in ſolvendo mora ſit commiſſa, *l. 32. §. 2. l. 17. §. 4. de Uſur.* hinc etiam negot. geſtor ad uſuras obligatur, qui pecuniam alterius, quam penes ſe habuit, fœnori non dedit, cum potuerit. *l. 24. C. de Uſur.* minimè tamen eò extendenda benigna illa & utilis interpretatio, quam Judici in hisce contractibus ll. conceſsêre; cum per moram commiſſam nihil in acceſſoriâ uſurarum natura fuerit immutatum, ut eâ propter à verbis generalibus *d. l. ult. C. d. t.* ſit recedendum.

Obj At eo ipſo debitor commodum ſentiret ex mora.

Et tunc uſuræ conſiderandæ ut intereſſe.

XIV. Sed videtur minimè prodeſſe hoc debere debitori moroſo, qui hoc modo ex injuſtâ ſuâ & fruſtratoriâ dilatione ſentiret commodum, uſum ſc. uſurarum, quarum jam venit dies, contra *l. 37. mand. l. 134. §. 1. de R. J.* & cum ob moram à debitore commiſſam in exſolvendo, uſuræ non ampliùs quâ tales; ſed ut intereſſe, ſ. interuſurium conſiderentur, atq; ſic ultra dimidium currant; *l. 35. de Uſur. Carpz. Aſyl. deb. n. 293.* quare non etiam hîc efficere poſſit mora, ut uſuræ debitæ, & cunctatione debitoris culposâ nondum præſtitæ, induant naturam ſortis, ut alias parere uſuras poſſint; maximè cum etiam fœnoris odium ceſſet, & intentionem fœnerandi habere, dici non poteſt is, qui uſu rei carere cogitur, neq; in mora accipiendi eſt. *vid. Carpz. d. l.* Uſuræ enim, quamlibet graves, ſunt juſtum intereſſe, quando eas alter ſolvere ex eo cogitur, quod per moram debitoris ſolutio non ſit facta. *VVeſemb. conſ. 72. num. 2.*

XV. Ve-

XV. Verùm, quanquam ob moram alterius nonnunquàm usuræ ut interesse sese habeant: neq; tamen semper illud accidit: neq; unicè ob istam negligentiam, in non solvendo commissam, citra ulteriorem probationem damni emergentis & lucri cessantis, intervenisse præsumitur. Utut ergo, hoc probato, usuras usurarum tanquam interesse petere, permissum esse dicimus, de quo mox uberius: tamen extra istum casum moram quidem culposam; hoc tamen modo coërcendam non venire, putamus. Et eam ob rationem neq; socius, socium ob debitum sociale conveniens, usurarum usuras licitè petere potest; quamvis in mora fuerit socius, nec usuras, nec interesse justo tempore præstiterit; *ex Hect. Felicio, tr. de soc. refert. Zepper. d. tr. n. 22.*

Resp. Vsuræ non solutæ non semper sunt interesse.

Tarda solutio usuras non mutat in sortem.

Quod etiam procedit in socio.

XVI. Id quod adeò verum est, ut licet creditor ob sui debitoris moram, pecuniam aliunde mutuò accipere & usurarum usuras solvere fuerit coactus, à debitore tamen suo illas repetere integrum ipsi haud est: cum nullo jure ad illud fuerit obstrictus. Ne tum quidem, etiamsi ille se soluturum promisit, quicquid illius sortis nomine fuerit expensum; quia neq; dicere poterit, se hoc, nomine debitoris, sui solvisse: & illa promissio non nisi de verè & necessariò debitis erit exaudienda, non de indebitis ipso jure, quales semper sunt usurarum usuræ; licet promissæ. Extenditur illud etiam ad fidejussorem; qui, licet de summâ, quam pro principali solvere fuit coactus, alii creditori usurarum usuras solverit; illarum repetitionem minimè habere evincit. *Franz. l. 2. V. R. 10. n. 96.*

Et in ipso creditore; licet ob moram debitoris mutuò sumserit, & usuras usurarum solverit.

It. fidejussore.

XVII. Idem omninò de piis causis, & miserabilibus personis debitis exaudiendum usuris. Utut enim vel illorum extrema necessitas illud suadere videatur, & fœnoris omnis absit suspicio; & speciali favore usuras etiam con-

Favor piæ causæ & paupertatis, nullam parit exceptionem.

ventionales, ut interusurium petere dicuntur. *Carpz. Asyl. deb. pos. 27.* quæ etiam haud exiguum illis, penes beneficos Legislatores conciliare favorem valuerunt, ut in multis specialiter prospectum illis voluerint. *vid. Nov. 7. Andr. Tiraquell. de privil. pia causa; & Corn. Benincas. de priv. paup. per tot.* Quoniam tamen, (quod in genere de omnibus personis & causis privilegiatis notandum) favor L. latorum non præsumitur, nisi in casibus in J. expressis, etiam hîc eundem, ad hunc non expressum extendere velle, quid aliud esset, quàm tribuere privilegia illis, quibus lex non tribuit? *Finckeltb. Obs. 75. n. 13.* Adde quod ea, quæ in se iniquitatem quandam habent; favore causæ vel personæ licita non fiant. *vid. latè Dn. Rittersb. Diff. J.C. & C. lib. 3. c. 21. 22. ad. c. 43. 17. q. 4.* Exemplum habemus in illis; quæ naturaliter debentur, ut puta legitima filiorum ab hæreditate paternâ, quæ sanè per legata ad pias causas minui non potest. *ut ex Bartol. refert Tiraquell. de privil. pia caus. priv. 72. & præf. ibid. p. 454.*

Q. An pecunia pupillaris excipiatur? quàm Tutor sub Usuris habet Videtur quod sic.

XVIII. De Pecunia pupillari non adeò expedita res est. Sunt enim, qui in illa singulare quid receptum esse volunt; ut Tutor, ab usuris pecuniæ pupillaris, quam ipse sub usuris habet, alias usuras solvere necesse habeat. Si n. tunc debere illas censetur; quando exactas usuras, aut usibus suis retinuerit. *l. 7. §. 12. de adm. & per. tut.* aut fœnori dare, cum potuisset, neglexerit. *l. 58. §. 1. d. t.* Eadem ratione etiam tunc illas debebit, quando ipse usurarum est debitor. Nam quamvis nudum debitum non in Dominio s. proprietate nostrâ sit; quanquam nostrum sit, & nostrum Patrimonium augeat. *supr. th. 11.* Quoniam tamen hîc Tutor & habeat actionem respectu pupilli, & Jus illas usuras exigendi, & præterea Dominium rei s. usurarum nondum solutarum: nihil ampliùs obstat, quo minùs optimâ Juris ratione

tione concludere possimus, obstrictum esse Tutorem, ad usurarum usuras, ex pecunia pupillari debitas, ex eo, quo illas debuit, & non in rem pupilli converterit, aut aliis fœnori dederit. Nam quod adversus alium præstare debet Pupillo, id adversus se quoq; præstare debet, & plus. Neq; hîc interpellatio necesse est; cum speciali favore ll. debitorem minoris etiam non interpellatum in morâ ponant. *l. 3. C. in quib. c. rest. in int.*

XIX. Ut hæc omnia faciliùs enodari possint, distinguendum inter Jus, pupillo jam acquisitum, conservandum, & novum aliquod acquirendum. *In d. l. 7. §. 12.* per solutionem à debitore pupilli factam, usuris qualitas sortis jam erat acquisita, hinc non immeritò ad illius conservationem præstandam tenetur Tutor. At verò cum ipse debet usuras, antequam solverit, nihil novi Juris est acquisitum; E. etiam nihil conservare debet. Adde quod hæc Juris reg. *d. l. 3. C.* planè non spectet ad negotia, quæ de lucro captando tantum agunt; quale est fœneratio pecuniæ. *Molin. de Usur. n 602.*

Negandum tamen.

XX. Sed etiam illud sciendum; quanquam Tutor *J. ff. & C.* fieri etiam debitor pupillaris possit, atq; sic sibi ipsi solvere & à seipso exigere debitum pupillare non semel dicatur. *l. 8. C. qui dar. tut. vel cur. pos.* tamen etiam hoc Jure participem, s. collegam quendam recipiebat. *l. 7. C. de excus. tut. Dn. Rittersh. com. ad Nov. p. 8. c. 3. n. 1. 2.* Ut ergo usuræ ab ipso debitæ pro solutis accipiantur & habeantur, necessariò requiritur, ut actualis quædam solutio, vel collegæ suo, vel alio modo, puta judicialiter, facta sit, antequam naturam sortis induere possint usuræ, cum demùm per dationem, s. solutionem sors fiant. *d. l. 58. §. 1. ff. de adm. & per. tut.* Siquidem nuda debitarum usurarum retentio, benè quidem extensivè usuras augere potest,

non tamen intensivè. *Molin. de Usur num. 602.* Et quod accedit, regulariter Tutor acquirere non tenetur. *auth. novissimè C. de adm. tut.* Multò minùs usuras debebit Tutor illarum usurarum, quas nondum accepit à debitoribus pupillaribus. *Carpz. p. 2. c. 30. d. 31.*

Neq; si in mora sit exigendi usuras pupillares.

XXI. Quæ supra de mora dicta fuère, partim de mora irregulari, quæ ex re fieri dicitur; partim de regulari illa, quæ fit ex parte debitoris, accipienda. Sed quid si Tutor sit in mora accipiendi; nonnè tùm demum usuras usurarum præstare debet Pupillo, ex eò tempore, ex quo accipere noluit oblatam pecuniam?

Aliud dicendum, si in mora sit accipiendi.

XXII. Dummodo oblatio rectè facta sit, subsequente sc. obsignatione, & depositione. *l. 41. §. de Usur. l. 6. l. 11. l. 19. C. eod.* vel crebra denunciatione, & oblatione. *l. 4. C. de Usur. pupil. VViss. p. 1. d. 42. th. 25. in fin.* (quæ sc. vel loco obsignationis & depositionis est, vel tertium genus impediendarum usurarum constituit) utiq; teneri ad illud Tutorem puto. Nuda enim oblatio, licet in mora constituat Tutorem *l. 72. in solut.* nondum tamen ita efficax est; ut cursum usurarum sistere possit. Nam cum moram ex interpellatione tantùm contractum purget. *l. 91. §. 3. de V. O. l. 72. de solut.* eas quoq; tantùm usuras tollere potest, quæ inde dependent; ex persona scilicet. *Dn. Struv. S. J. C. Ex. 27. th. 56.* Cum verò hîc usuræ magis ex re deberi videantur, pecuniâ sc. pupillari, ob favorem ejus specialem. *l. 3. C. in quib. c. rest. in int. Dn. Struv. d. l. th. 58.* mora præprimis realis collatur necesse est, ut cursus usurarum cum effectu sistatur. Quod non nisi obsignatione & depositione fieri potest; *per l. 1. §. ult. l. 7. l. 18. §. 1. de Usur. VViss. hic th. 25.* aut etiam creberrimâ oblatione. *d. l. 4. C. de usur. pupillar. l. 122. §. 5. de V. O.* Nam qui crebrò & identidem pecuniam offert, eâ non utitur. *arg. d. l. 4. C.*

XXIII. Teneri ergo tunc Tutorem, ad solvendas usurarum usuras, puto, quod sc. damnum incurreret Pupillus, ob usurarum cursum, per depositionem impeditum; tùm quod culpa Tutoris factum, quò minùs usura, unâ cum reliquâ sorte, sors facta sit; & quod hic tantùm certat de damno vitando, & lucro, culpâ Tutoris, cessante; cui, vel alii fœnori elocare, vel alio modo in commoda Pupilli impendere incubuisset. Imò si propiùs rem consideremus, ipsa depositio nihil aliud est, quàm solutio. Vix enim aliam ob causam, cursum usurarum sistere illam, dicendum; quàm quòd pro solutione in hac materia accipiatur. *Struv. S. J.C. Ex.47.th.79.* Notat tamen *VVesemb. Cons.72.n.12.* non mero Jure Tutorem debere usurarum usuras; sed demùm ex sententiâ Judicis; & quidem non pro usuris sed pro vero interesse, ac eo, quod in sortem conversum est.

Tunc enim tenetur ad usurarum usuras; quia ille in causa est, quo minùs usuræ sors facta sint.

Requiritur tamen condemnatio judicis.

XXIV. Non prætereundum, quod ex *Munnoz de Escobar. de ratioc. ad n. c.15.n.30.31.* probare vult, *Berlicb.p.2. dec.226.* teneri Tutorem ad usuras usurarum ab eo tempore, quo fuit in mora restituendi reliquatum, sub quo usuræ continentur. Sanè d. Autori ibi sermo est, de illo tantùm, an debeatur minori interesse reliquorum à tempore, quo Tutor vel Curator fuit in mora restituendi reliquatum; quod affirmat, *per l.7.§.ult.de adm. tut. & l.1.§.3.de Usur.* Illud extensum voluisse Munnoz etiam ad Usuras usurarum, mihi non videtur; cum & plurimæ obstent rationes, & ex dd. ll. minimè hoc ipsum probari possit. Præterquam enim, quod neq; mora regularis, quam tamen Tutor non nisi interpellatus committit, *l.23. l.24.de V.O. add.l.87. §.1. de leg.2.* neq; irregularis, ex pecuniâ pupillari proveniens, usuras in sortem transmutare posset, uti supra dictum; ipsi quoq; textus citati reclamant.

Hinc Pœna Tutoris, ob moram à reliquatu usuras debentis ad usurar. usur. non extendenda

XXV. Quamvis enim *l. 7. §. ult. de adm. tut.* generaliter dicat, debere Tutorem usuras in diem, quo Tutelam restituit; nemò tamen negabit, intelligendam esse istam legem de rebus, de quibus alioquin usuræ præstabantur, cum nequidem de omni pecuniâ pupillari, quam penes se habet, usuras debet. *arg. auth. novissimè. C. de adm. tut.* multò minùs ergo ab usuris. *l. 1. §. 3. de Usur.* si probè inspiciatur, contrarium apertè statuit; dicitur enim ibi: Tutorem usuras præstare in eum diem, quo restituit Tutelam. Intelligendum ergo hoc est, vel de usuris sortis, & jam anteà ab illo præstitis; vel de aliis novis usurarum usuris, quas anteà non præstitit, & quæ à tempore tutelæ finitæ initium capiunt; de his non potest, quia ne unico quidem verbo novarum usurarum, à tempore finitæ Tutelæ initium capientium fit mentio. E. dubio procul de illis usuris quas ante præstitit. Nec obstat quod fœnus tantùm incidenter intendatur, adeoq; sanè major debebat esse favor ejus, quàm fœnoris negotiativi & principaliter intenti, neq; ad illud extendenda d. probibitio; cum præsertim, quantò plùs duret mora, tantò plùs coërcenda. *Molin. de Usur. num. 599.*

Licet fœnus hîc incidenter tantum intendatur.

XXVI. Verùm, utut hæc ita sint, cum tamen usura quodammodo pro pœnâ habeatur. *l. 38. in fin. de Neg. gest.* eaq; per cursum earum liberum & non impeditum satis exasperetur; minimè propterea contra ll. exacerbanda veniet: sufficit enim, quod hoc in casu ultra alterum tantum currat. *Molin. d. l.* Neq; etiam finitum Tutoris officium illud efficere potest; cum nequidem cursum usurarum ulterius porrigere possit; sed necesse est ut interpellatio interveniat, quo currere pergant. *d. l. 87. §. 1. de leg. 1.* Neq; ex quo sistitur cursus usurarum, usuræ videntur in sortem mutatæ: sic scil. quoties ultra alterum tantùm non permit-

Pœnæ n. qualis etiam usura, non nimium exasperandæ.

mittuntur, sors fierent; quod absurdum, & anatocismo pejus.

XXVII. Porro quid in dote obtineat, perspiciendum. Et quidem non exiguus est dotium favor. Non enim tantùm nonnunquam, tanquam legitima portio transmittitur ad alios hæredes; quando sc. vicem legitimæ subit; per ea quæ tradit. *Hillig. Don. Enucl. l. 19. c. 4. lit. Nn. not.* interdum etiam privilegio Vellejano fortior; ita, ut mulier dotem promittens pro aliquâ, exceptione SCti non gaudeat. *l. ult. C. ad SCt. Vell.* Qui favor eo fuit extensus, ut etiam omnes rei dotalis accessiones dotales fieri dicantur. *l. 69. §. ult. l. 10. §. 2. de J. dot. l. 7. §. 12. sol. matrim.* hinc ergo non obscurè apparet, omnes accessiones ex naturâ dotis simul ac debentur, sortem fieri. Sed falsum est, omnem dotis accessionem dotalem fieri; seu ut sortem se habere; adeò ut ne quidem fundus, pecunia dotali emptus, uxori acquiratur; nisi permutando actum sit. *l. 12. C. de J. dot. Boc. cl. 2. d. 18. th. 49.* multò minùs fructus & accessiones naturam suam mutabunt. Loquuntur autem *l. 7. §. 12. sol. matr.* & reliqui textus, non de tali accessione, quæ in fructu est; sed de augmento dotis, quod semper sors fuit; & potiùs ut præmium virginitatis, & pretium sanguinis debetur, non ut usura. *Zepp. disc. Jur. Tit. 9. n. 19.* de quo infra uberius th. 81.

Neq; in dote aliud constitutum.

Neq; dotis accessio sors fit.

XXVIII. Hactenus de debitis privilegiatis. Pergendum porrò ad alia. Qui usurarum usuras non omninò improbandas esse putant, inter alia etiam producunt illud quod interest; s. interesse; cui cum jura admodum faveant; ita, ut illud allegans, J. prælationis gaudent in F. Sax. Carpz. *p. 1. c. 28. d. 164.* & in J. C. ultra legitimum modum usurarum ejus petitio permittatur. Hinc ex *Cagnolo, Munnoz de ratioc. adm. c. 15. n. 27. refert*; morosum debitorem

Et quanquam usura τὸ interesse peti possit.

non solùm ad interesse simpliciter; sed etiam ad interesse alterius interesse teneri, solito negotiari.

Qui tamen ab usurâ illud in totum differt.

XXIX. De interesse quidem infra dicetur; quod sc. ejus interesse peti possit, & quare. Quod verò illi cum usuris nihil sit commune, inde patet.

1. Usura enim est commoditas & accessio, quæ propriè circa quantitatem versatur; interesse non circa quantitatem, sed circa alias res quascunq;, *l. 3. de in lit. jur. l. ult. de per. & com. r. vend. Vultej. in R. J. c. 44. n. 63.*

2. Usura debetur interdum à tempore contractus: interesse demùm à tempore moræ vel culpæ. *l. 60. pro soc.*

3. Usurarum modus à ll. est determinatus & præscriptus. *l. 1. de Usur.* Interesse verò est incertum.

Usura ab usuris tanquam ab interesse peti non potest.

4. Usura accidens semper est, quia ex sorte nascitur, & cujus causa debendi, præter sortem, nulla alia; Interesse verò, quanquam etiam à re debitâ, tanquam origine dependeat; respectu sui tamen nova est, & alia planè debendi causa; adeoq; potiùs pro parte, quæ accessura fuisset rebus nostris, habenda, quàm pro accidente. Cum ergo usuræ & interesse ab invicem satis differant; patet, neq; usuras, tanquam interesse peti posse, neq; hoc prætextu usuræ ab aliis usuris. Si verò quis usurarum interesse probare velit, omninò audiendus.

Prohibitæ sunt usuræ usurarum licet conjunctim legitimam quantitatem non excedant.

XXX. Quod si usurarum usuræ ideò sunt prohibitæ, ne improbum fœnus debitori extorqueatur, ergone tunc erunt licitæ; quando una cum reliquis usuris legitimam quantitatem non excedunt; s. cum minor petitur usura à sorte, hoc pacto, ut illæ usuræ sortem quotannis augeant, aliasq; usuras cum sorte pariant? *Neg. Molin. n. 45.* eam ob causam; quod, licet primis annis legitimam usurarum quantitatem non excedant, successu temporis tamen excedere possunt. Sed &; licet solum ad illud usq; tempus

mutu-

mutuum detur; vel pacto adjecto caveatur, ut post illud tempus usura non ampliùs currat, tamen non valere idem *Molin. asserit. d.l.* Omni enim casu usurarum usuræ damnantur; quibus etiam illi annumerandi, quorum sub prætextu usuraria pravitas occultari quoquo modo potest.

XXXI. Sed, quoniam solutione interveniente, usuras naturam sortis induere, dictum fuit; utiq; tunc pro solutis habendæ, quando, novatione intercedente, per fictionem brevis manus, tanquam solutæ, sorti adjiciuntur. Utiq; n. brevi manu mutuum contrahitur; quando sc. permitto, ut mea pecunia, quæ ex aliâ causâ est penes aliquem, sit penes illum ex causâ mutui. *l. 11. l. 15. de reb. cred.* Jam verò usuræ debitæ apud debitorem actu sunt ex aliâ causâ; debentur enim absque ullâ exceptione; quid ergo impedit, quò minùs brevi manu possint esse apud illum tanquam mutuum: cum illas exigere, & exactas denuò sub usuris eidem debitori mutuò dare, nemo prohibeatur. *Carpz. Asyl. deb. pos. 31. vid. D. Mevii p. 4. dec. 213.*

Fictio brevis manus hic non æquipollet solutioni.

XXXII. Verum si hoc concederetur, facilè eluderetur prohibitio anatocismi, & debitor, rigidam creditoris exactionem evitaturus, ad hujusmodi mutuum, brevi manu contrahendum, facili negotio compelli posset. *Struv. Ex. 27. th. 50.* Licet n. alioquin brevi manu mutuum contrahere, in Jure admodum sit licitum; illa tamen Juris permissio de illis tantùm exaudienda, quando pecunia apud alterum est, non ut usura, sed ut sors. Neq; est, quod hîc se exceptos esse putent Mercatores; quod sc. in illorum causis de apicibus Juris disputandum haud sit, *per l. 29. §. 4. l. 48. mand.* Est namq; hîc aperta Juris prohibitio, summâ æquitate, in favorem miserabilium personarum sancita; minimè ergo controversia est

Quia hoc modo semper eluderetur prohibitio anatocismi.

Quandoq; permittitur

 de api-

de apicibus Juris; adeoq; generalia sanctionis prohibitoriæ verba generaliter quoq; erunt accipienda. *Carpz. p. 2. c. 30. d. 34.*

Anatocismi renunciatio est illicita. XXXIII. Sed cum in favorem debitorum prohibitus sit anatocismus, annon renunciatio, de non utendâ exceptione anatocismi, illum reddat licitum? Namq; & in Vellejani Privilegio renunciatio operatur illud, ut intercessio mulieris de Jure subsistat, & alioquin exceptionibus sibi competentibus quemlibet renunciare posse, tralatitium est. Verùm nihil in hoc negotio operatur renunciatio; *tàm simplex* Sive enim sit simplex, nulla erit; ob verba *l. 28. C. de Usur.* negativa, prohibitiva & exclusiva; quæ nullam renunciationem admittunt. Adde quod eâdem facilitate quis induci posset, ad renunciandum, quàm ad promittendum vel novandum. Quam ob causam *Dn. Struv. S. J. C. Ex. 18. th. 42.* neq; renunciationem valere in repetendo illo, quod per errorem in debitè solutum est, tradit. Quod etiam alii extendunt ad exceptiones doli mali & metus; alii verò illud restringunt ad eum casum, quo renunciatio fit durante metu, vel dolosâ circumscriptione, ita ut nullus alius interveniat actus.

Quam qualificata XXXIV. Neq; effectum habebit qualificata; cum juramentum de re illicita & legibus prohibita sit nullum, neq; ad illud servandum quis teneatur. *arg. l. 112. §. ult. de leg. 1. & c. 1. de Jurej.* Neq; etiam valebit si ita conventum inter debitorem & creditorem; ut certa pars usurarum remittatur, ut reliquum sorti jungatur. *Neq; si pars remittatur, ideò ut reliquum sorti jungatur.* Quanquam enim primâ fronte videtur, debitorem lucrum exinde percipere, quod ab usuris aliquid remittatur, verum cum successu temporum longè majus foret damnum, quàm lucrum exinde competens: meritò, tanquam fraudulenta & subdola circumventio, rejicitur. *vid. Zepp. d. l. n. 13.*

XXXV. Perveniendum nunc ad usuras Rei judicatæ, ubi usuræ novam qualitatem sortis videntur acquisivisse, tùm quod totius debiti in actionem deducti novatio legalis facta sit, tùm quod propter contumaciam condemnati, major causa debiti subesse videatur. *vid. l.3 pr. de us. r. j.* & quæ post rem judicatam debentur usuræ, in aliam speciem degenerent, & ad instar interesse exsolvi debeant. *Carpz. Asyl. deb. n. 26.*

An usuræ rei jud. exceptæ sint?

XXXVI. Sed aliter placuit Imperatori; namq; ut penitùs aboleretur anatocismus, & nullus ei locus, cujus cunq; justæ causæ prætextu relinqueretur, censuit legales hasce, & justè punitorias usuras pro ratâ veteris tantùm sortis currere, & exigi vetuit ullas quantulascunq; usuras, pro conflato ex veteribus usuris incremento; etiam à debitoribus contumacibus *l. fin. C. de Us. r. j.* Nec absq; ratione, in cujus spiritu lex vivit. Non enim usuræ exinde protinùs sors fiunt, quando Judex reum sententiâ suâ condemnat ad capitalem summam & usuras solvendas; uti eleganter ait *Fabius de Anna. cit. Zepp. d. l. n. 16.* Hinc etiam *Anton. Fab. ref. eod. Zepp. d. l.* ait, taxatione *fructuum* & usurarum à Judice factâ; ejus summæ tamen usuras à tempore moræ peti non posse; remanent enim nihilominùs accessiones, utut taxatæ.

Negatur

Quia neq; per sententiam Iudicis, neq; taxatione Iudiciali accessio sors fit.

XXXVII. Demonstratum hactenus fuit, quot modis & quibus casibus anatocismus committatur; adjectis nonnullis specialissimis exceptionibus. Antequam verò ad solutionem accedamus, & quibus modis illa fiat, & quomodo naturam usurarum transformet, explicemus; intempestivum minimè fore puto, injicere hîc & intertexere casum quendam intermedium, ubi ex parte sortis intercessit solutio; ex usurarum verò parte, nulla. Videlicet soluta fuit sors integra, unà cum aliquâ usurarum

Quid si usuræ aliquæ post totalem solutionem remanserint?

 parte;

parte; remanentibus tantummodo in residuo exiguis usurarum particulis; quidnam de illis statuendum; an in sortem mutatas dicendum, ut novas producere possint usuras; nec ne?

Si uterq; ignoravit aliquid restare, non debentur.

XXXVIII. Cum verò illud non uno modo contingere possit, discernendi ante omnia sunt & segregandi distincti casus, ne illorum confusione in errores incidamus. Quando ergò in residuo mansit usurarum pars; illud primò contingere potest ex errore aliquo & ignorantia; quando & creditor calculum minùs rectè ponens, sibi nihil ampliùs deberi; & debitor se totum solvisse, putat. Dicendum ergo, comperto postmodum errore utrinq; ad nihil ampliùs solvendum, præter illam summam, debitorem teneri; quoniam præsumptio adest, illum si tempore factæ solutionis, de illâ residuâ summâ fuisset admonitus, & sufficienter edoctus, in illâ solvendâ non fuisse difficilem.

Si scivêre, & pecunia simpliciter soluta, reliquatus sors erit.

XXXIX. Deinde fieri solet, ut utrinq; quidem constet de parte residuâ; soluta tamen simpliciter fuit pecunia, neq; conventum de reliquatu, an usurarum, an verò sortis nomine venire debeat; & tunc quicquid solutum in usuras computabitur, & à reliquâ summâ usuræ debebuntur, quoniam sors revera est. *l. 5. §. 2. l. 18. de solut.* Secus si contra.

Idem; si debitor partem usurarum negavit.

XL. Alia interim emergit quæstio. Quid si debitor illam partem usurarum, quæ residua mansit, se debere negavit tandemq; per sententiam judicis in illam fuit condemnatus? Putó illam pro sorte habendam, & solutum in usuras computandum. Quanquam per sententiam judicis usura sors minimè fiat; quoniam tamen debitor in causâ fuit, quo minùs illa pars, vel ab initio fuisset soluta, vel solutum in usuras computatum; illud compu-

tationis Jus tamdiu in suspenso fuisse dicendum, donec de veritate constiterit. Aliud tamen dicendum, si justam habuerit litigandi causam; & in probabili fuerit ignorantia; puta si hæres sit debitoris.

XLI. Nunc ad solutionem ipsam accedamus; quàm hîc non latè accipimus, pro quavis liberatione, vel quovis modo, quo vinculum & substantia obligationis dissolvitur, ut *in l. 54. de solut.* sed strictè pro illo actu, quo id, quod alteri debetur, à quocunq; naturaliter præstatur. Illa si legitimè facta sit, aliam planè usuris qualitatem acquirit; sortis sc. principalis; adimendo illis accessoriam & accidentalem; haud secus ac rerum naturalium fructus, pendentes quidem pars fundi videntur. *l. 44. de R. J.* percepti verò & separati, non ampliùs pars sunt, sed totam quoddam principale constituunt. *Goed. ad l. 178. §. 1. de V. S.* Efficit igitur solutio, ut simul atq; creditor illud acceperit, quod solvitur, sors fiat solutum: & tàm illi, quàm alii sub usuris dare nullus prohibetur. *Diss. VVesemb. cons. 72. n. 7.* videtur tamen de solutione tali loqui, quæ fit per fictionem brevis manus.

Solutio hîc strictè accipitur.

Quæ usuras in sortem mutat.

Vt etiam eidem debitori mutuò dari poßint.

XLII. Hic statim principiò duo sese offerunt casus; ubi, quidnam statuendum, adeò expeditum non est. Quid enim, si creditor, cui usuræ solvuntur, quiq; illas statim debitori, tanquam novam sortem, capitali jungendam, mutuò dat, vel non sit sanæ mentis? vel nondum maturæ ætatis? Distinctè respondendum: Furioso solutæ usuræ, pro non solutis habentur; utpote, qui nullum negotium contrahere potest, *l. 5. de R. J.* nec quicquam velle, vel agere censetur. *l. 47. de a. vel. o. har. l. 40. de R. J.* Si ergo continuò reddidit debitori usuras, idem est ac si nunquam fuissent solutæ.

Furiosus usuras acceptas mutuò denuò dans, nihil agit.

XLIII. Non idem dicendum de Pupillo; cum enim illæ

Aliud obtinet in pupillo.

illæ conditionem ſuam meliorem, ſine Tutoris autoritate facere non prohibeatur. *pr. de Aut. Tut.* neq; illi invidendum, ut rem ſuam augeat ſine Tutore, qui magis ipſi datus ne rem ſuam perdat. Optimè ergo & uſuras accipere, & denuò eidem creditori, tanquam ſummam principalem, ſorti adjiciendam, mutuò dare efficaciter poſſe, concludo: cum non obſcurè melior fiat ejus conditio; uſura namq; ſors fit; & alioquin Juri contrarium non eſt, ſolutionem talem ex poſt facto convaleſcere. e. g. ſi ſoluta pecunia in rem ejus ſit verſa, aut ſi inde locupletior factus. *l. 15. de ſolut. l. 47. ib. l. 4. de Except.* Nec quicquam obſtante §. *2. quibus al. lic.* quæ ſc. de ſolutione ſortis pupillo facta loquitur; & hæc ideò nulla, quoniam hoc modo & obligationem & actionem alienaret, & nihil ſibi acquireret; quod hîc contra.

Eſt n. utrorumq; diſpar conditio.

XLIV. Et quanquam ſimilis nonnunquam videatur utrorumq; conditio. §. *9. de inutil. ſtipulat. arg. l. 12. l. 13. pr. l. 19. §. 1. de reb. cred.* Hæc tamen, diſtinguendo inter pupillum infantem, & pupillum, qui ſeptimum annum exceſſit; facillimè conciliari poſſunt. *per l. 9. & l. 47. de acquir. her. l. 40. de R. J. l. 5. eod. ibiq; VViſſ.* Quod verò in *d. l. 12. de reb. cr.* æquè conditio ex dato mutuo ſine Tutore competere dicatur & furioſo & pupillo, alia res eſt; ſiquidem mutuò dedit pecuniam, cujus Dominium vel antè furorem habuit, vel durante furore per curatorem ipſi acquiſitum eſt: hinc non absq; ratione condictio ipſi acquiri dicitur, ſi alienata & in rem verſa ſit; & hoc in caſu pupillo ſimilem eſſe, nemo negabit; quod ipſum tamen huic materiæ applicandum minimè eſt.

Idem obtinet, ſi quis per alium ſolutionem accipiat.

XLV. Quæ verò obtinent creditore ipſo ſolutionem accipiente; eadem quoq; ſi alius nomine creditoris accipiat, obſervanda: ſortem ſc. fieri, quicquid ſolutum.

Hinc

Hinc Tutor, qui usuras Pupillares nomine pupilli accepit, ad earum usuras pupillo tenetur, si alii tertio non elocaverit. *l.7.§.12.l.58.§.1.de adm. Tut.* sc. cum tutò elocare potuerit: semper enim acquirere non tenetur. *auth. novissimè. C. de adm. tut.* & nonnunquam è re pupilli est reconditam habere pecuniam. *arg. d. auth.*

Quandoq; tamen tenetur Tutor ad usuras, ab usuris pupill.

Idem de Procuratore, & Negot. gestore dicendum. *l.10.§.1.mand.* & de Socio. *l.60.pro soc.* quando sc. sunt in mora tradendi Principali. Et in genere, exactio usurarum de usuris, in aliam quamcunq; personam translatis, licita est. *vid. Carpz. Asyl. deb. pos.30.n.364.seqq.*

Itidem Procurator & Negot. gestor.

Hactenus dicta, quamvis à præsenti materiâ quodammodo aliena sint; ob affinitatem tamen attingenda fuerunt.

XLVI. Revertimur ad anatocismum; quænam circa personam debitoris; solutionem præstantis, notanda; contemplaturi. Veluti autem creditores solutionem dupliciter accipiunt; vel ipsi; vel, earum voluntate, alii: ita etiam debitores dupliciter solvunt; aut ipsi: aut eorum nomine alii. Si ipse solvit, fit illud primò paratâ pecuniâ; & eum habet effectum, ut Dominium, s. proprietatem in creditorem traditione transferat, qualitatemque usurarum in sortis hoc modo transmutet. Hinc illâ legitimo modo factâ, quin iidem nummi eidem creditori mutuo dari, tanquam sors, possint, ut novas pariant usuras, omni dubio caret.

Quid circa personam debitoris notandum.

Usuræ solutæ, eidem creditori mutuò dari possunt.

XLVII. Sed nullus videtur esse in genere hîc actus; quoniam solutio ita fit, ut nummi soluti statim reddantur, quo casu nec liberatio contingit, nec nummi alienantur. *p. l. 55. de Usur.* Verùm negatur quod hîc ideò solvatur, ut statim reddatur; ideô fit solutio, ut subsequatur liberatio; adde quod hæc lex 55. tùm demum procedat, quando

Resp. ad obj. l.55. de Usur.

quando nullus numerationis remanet effectus penes accipientem creditorem; quod sanè hoc casu non contingit, cum in illius potestate sit eam mutuò dare, vel non. *Goth. ad. d. l. 55.* Et alioquin ab hac regula excipiuntur casus, ubi evidens utilitas penes accipientem creditorem remanet; *per l. 20. de reb. cred. VVisſ. p. 2. d. 28. th. 11. in fin.*

Valet etiam si nummis alienis ignoranter solutio facta;

XLVIII. Solutio à liberatione, tanquam suo effectu, differt. Hinc quæritur; quid Juris illis casibus, ubi stricto Jure solutio effectum non consequitur. Et primò quidem in solutione alienis nummis factâ: si debitor, alienis nummis, quos suos esse putabat, creditori usuras solvat, & creditor postmodum illa ipsa nummorum corpora eidem debitori mutuò dederit, illisq; sortem auxerit. Videtur nihil actum; quoniam nummi accipientis non sunt facti, neq; debitor tali solutione liberatur. *l. 78. de solut.* Sed cum creditor fuerit b. f. possessor, conditionémq; usu capiendi acceperit. *arg. l. 60. de solut.* videtur eos b. f. consumpsisse, *l. 17. d. t.* atq; sic debitor liberatus esse censetur, novumq; mutuum subsistit.

Quia creditor fuit b. fid. poss.

Obj. l. 63. de cond. indeb.

XLIX. Obstare videtur. *l. 63. de cond. ind.* ubi debitor hominis, statu liberum dans non liberatur, quoniam hominem non plenè stipulatoris fecerit: requiritur ergo ad tollendam omnimodo obligationem, ut res plenè fiat accipientis; atque sic non sufficiet usu capiendi conditio translati. Sed casus est omninò diversus; primò enim Statu liber eveniente conditione libertatis, libertatem adipiscitur. *Goth. ad d. l.* atq; sic potestati Dominicæ seipsum subtrahit, citra alterius alicujus factum; quod secus est in pecunia. Secundò, qui hominem debuit, servum dare debet, si tollere obligationem velit; At statu liber non est servus, E. hîc etiam aliud quodammodo genus datum

Resp. quod sit casus diversus.

est.

eſt. Non enim quilibet homo, qui quoquo modo ad tempus alicujus eſſe poteſt, debetur hoc caſu; ſed ſervus ſtrictè ſic dictus: non cujus ſervitus certo tempore exſpiratura. Tertio ſtatu liber neq; uſucapi, neq; conſumi poteſt, uti nummi.

L. Et uſuras quidem anteà non deberi, niſi earum dies venerit; annuæ poſt finitum annum; menſtruæ menſe præterlapſo. Si ergo debitor finito demum anno uſuras debens, per ſemeſtre ſpatium in anteceſſum ſolvat per errorem, iterumq; mutuo ſumptas ſorti adjiciat; anne ſolutio & ſubſequens mutuum ſubſiſtet, ita ut uſuræ ab illis uſuris, denuò mutuò datis ab illo tempore debeantur? Reſp. Solutio quidem, antequam tempus ſolutionis advenerit, valida non eſt; hinc ſolutum eo modo condici poteſt: adventante tamen tempore, convaleſcit ſolutio & liberatio contingit. *arg. l. 38. §. 3. de ſolut.* Ad eundem modum ſi debitor, errore comperto, adveniente vero ſolutionis termino, illud quantum denuò offerat creditori, ad nullas uſuras præſtandas tenetur; nondum enim tùm temporis illam ſummam debuit; ſi verò retineat, ſolutio quidem & mutuum ex poſt facto convaleſcit, uſuræ verò ab illo tempore tantùm debentur, quod terminus fuit uſurarum exſolvendarum.

Quid ſi ſolvatur antequam debeantur?

LI. Quidnam de delegatione ſtatuendum; utrum delegatus illi, cui à creditore ſuo delegatur, ab illo tempore uſuras debere incipiat: Seu, quod idem eſt, utrum delegatione perfectâ, uſuræ in ſortem transmutentur; æquè ac ſolutione? Affirmativa placet. Siquidem, ſi fundamentum reſpicias, ſtipulatione nititur; & ita nihil aliud eſt quàm perfecta quædam & abſoluta ſolutio. *l. 8. §. 3. ad SCt. Vellej.* ut potè quæ certis caſibus ejus vice fungitur; ſi ſc. fiat ritè, delegati conſenſu accedente. *l. 6.*

Delegatione uſuræ in ſortem mutantur.

l. 1.

Nam veteres utrinq; obligationes tolluntur.

l. 1. C. de deleg. Nam veteres utrinq; obligationes, & ea quæ inter delegantem & delegatum. *l. 2. l. 3. C. de del.* & quæ inter delegantem & ejus creditorem, perimuntur, penitùs extinguuntur, novusq; planè inter alias personas initur contractus, §. *3. quib. m. toll. obl.* Ita ut neq; 1. creditor contra priorem debitorem agere possit. *d. l. 2. C.* licet delegatus postmodum appareat non solvendo. *d. l. 3. C.* aut posterior obligatio sit inutilis; dummodo delegatus sit idoneus expromissor. *l. 1. §. 3. conf. l. 19. de fidej.* neq; enim ad aliam adstringitur præstationem; nisi, ut nomen sit; non verò, an exigi possit: etiamsi ignoraverit qualitatem debiti ille, cui delegatio facta. *l. 26. §. 1. l. 45. §. pen. mand. l. 3. C. de nov.* (*Exc. dotem l. 41. §. 1. de J. dot. Dn. Struv. Ex. 27. th. 23.*) nisi fortè delegans speciali pacto periculum in se suscepit. §. *2. mand. l. 45. §. pen. eod.* Neq; 2. exceptio, quæ deleganti poterat opponi, competat contra illum creditorem, cui quis delegatus est. *l. 19. l. 12. de nov. & de leg.* Neq; 3. usuræ ampliùs currunt, neq; pignora aut fidejussores priorum contractuum maneant obligati. *l. 4. C. de fidej. Dn. Struv. Ex. 47. th. 54.*

Differt à cessione.

LII. Probè ergo discernenda est delegatio à cessione nominis; quæ ab illâ planè est aliena: fit enim cessio etiam ignorante & invito cessionario. *l. 1. C. h. t.* cum sc. nullâ novâ obligatione implicetur debitor, sed tantummodo solutio veteris obligationis, & actio alteri mandetur. *l. 3. C. eod.* Hinc etiam, qui actionem cedit illam non planè amittit, neq; etiam debitum in alium transfert. *d. l. 3.* sed manet illa apud cedentem salva, quâ experiri etiam potest; dummodo res sit integra. *Dn. Han. ad VVes. de Novat. & del. n. 9.* Et, quod ultimum minimè est, cessio ex aliâ etiam causâ fieri potest; ut puta donatione; delegatio propriè ex debito tantùm præcedente *Dn. Han. d. l.* Quæ

omnia cum in delegatione secus sese habeant; apertè patet per cessionem usuras in sortem minimè mutari; neq; illam solutionem esse nominandam. Quanquam illa nonnunquam etiam delegatio debiti vocatur, ut *in l. 11. C. de donat. l. 1. C. de contr. jud. tut.* Hinc non abs re monet *Dn. Han. d. l.* aliud esse delegare debitorem, aliud delegare debitum s. actionem! hoc etiam invito debitore fieri potest; illud non nisi consentiente.

LIII. Et hîc puto latitare nodum, in quo solvendo operosi fuerunt nonnulli, parum felici tamen successu. Non enim eam ob rem, præsenti casu, usuras naturam sortis induere dicendum est, quod in aliam sint translatæ personam; cum illa translatio consequens tantum sit, & ad præcedentem aliquam causam necessariò se referat; quin etiam suas habet exceptiones; utpotè, in cessione donatione, hæreditate &c. Et, si rem accuratiùs pensitare placet: adhuc in quæstione est, utrum debitum in aliam personam transferatur delegatione? Meus namq; debitor, creditori meo delegatus, illud ipsum debitum, quo mihi fuit obstrictus, solvit; quamvis meo nomine: non enim suum debitum consequitur creditor; sed aliud nomine sui. Apparet ergo, quidnam de illâ translatione usurarum statuendum, quæ adhuc dubia.

Usuræ hic non fiunt sors, quia in aliam personam translatæ.

LIV. Unicum ergo & verum fundamentum, quare usuræ per delegationem sors fiant; illud est: quod delegatio nihil aliud sit, quàm solutio, & actualis præstatio ejus, quod quis debet; *d. l. 8. §. 3. ad SCt. Vellej.* quam etiam effectus solutionis sequuntur; ut liberatio &c. Si enim aliud pro alio, volente creditore solvere licitum est; & res fungibiles, operas, in solutum dare, accedente creditoris consensu, *l. 20. C. de solut.* quare non etiam per delegationem idem liceret: qui enim alium debitorem dat,

Sed quia delegatio est species vera solutionis.

 per

per illum solvere videtur. Maximè etiam cum omnis delegatio creditoris causa instituatur; ut sc. illi, qui solutionem efflagitat, fiat satis. Qualis autem esset satisfactio, si modus satisfaciendi effectibus solutionis destitueretur?

Obstat, quod sit novatio.

LV. Graviter verò obstant ea, quæ supra dicta fuere; nullam permitti novationem in Anatocismi prohibitione, per *l. 3. C. de us. r. j.* quod sc. hoc modo facilè eluderetur anatocismi prohibitio. Sed R. novatio, s. voluntaria s. necessaria, ideò non admitti potest; quoniam neutrâ harum actualis fit præstatio ejus, quod debetur; sed idem semper manet debitum, neq; illam alius quidam actus solutioni in totum æquipollens, præcedit; sed idem debitum in aliam transfunditur obligationem; Hic verò quamvis etiam aliqua fit novatio; illa tamen non est principale negotium, neq; per se quicquam operatur; sed illam præcedens delegatio, per quam actualiter præstatur creditori, quod ipsi debetur; quam sequitur postmodum inter creditorem meum & delegatum stipulatio; & tandem novatio; quæ coronidem toti actui imponit, illumq; perficit. Et ita intelligenda *l. 11. §. 1. de Nov. & deleg.* Nam delegationis origo & causa est mandatum creditoris debitorem delegantis *l. 12. in fin. de Nov. & del.* executio & exitus, stipulatio novandi causa interposita. Non ergo delegatio per novationem fit, sed novatio stipulationem & hæc mandatum sequitur. *VVis. p. 2. d. 28. th. 5.* Adde quod etiam in novatione simplici necesse sit, ut consensus exprimatur verbis. *l. ult. C. de Novat.* in delegatione illud non requiritur, utpote solutionis verâ & genuinâ specie.

Resp. quod non

Sed tantùm ultima pars hujus actus.

Solviuntur II. obst.

LVI. Objiciunt porrò *l. 54. junct. l. 175. §. 1. & l. 177. de R. J.* quod nemo plus Juris in alterum transferre posset, quam ipse habet. Atqui creditor delegans non habet

Jus

Jus exigendi usurarum usuras à delegatario. E. neq; illud in suum creditorem transferre potest. ℞. concedendo totum. Neq; enim Jus exigendi debitum delegans in creditorem suum transfert; neq; ille creditor quasi succedit per delegationem in Jus sui debitoris; sed ipsa delegatio idem præstat creditori, ac solutio paratâ pecuniâ facta; breviter, per delegationem delegans, mandat delegatario, ut illud, quod sibi debet, Titia solvat; ille mandatum accipit; & postmodum accedente stipulatione, & novatione alius inter eos initur contractus; apparet ergo, quod Jus hîc nullum transferatur, sed per stipulationem acquiratur, & vi novi contractus usuræ debeantur ab usuris, per dictum negotium in sortem mutatis. Quin etiam, si eodem Jure tantùm utatur creditor, quo delegans; Illi etiam eædem exceptiones possent opponi, quæ huic: contra *l. 19. & 12. de novat. & deleg. supr. th. 51.* Adde quod hæ Juris regulæ quam plurimas patiantur exceptiones; sc. accedente voluntate ejus, in cujus præjudicium fit, plùs potest transferri: ut in *l. 46. de a. r. d. vid. Phil. Math. ad l. 54. de R. J.*

LVII. Idem etiam obtinere puto in Mandatario, si stipulatio inter creditorem mandantis & mandatarium intervenerit. Ante hujus enim interventum mandanti tantummodo adstringitur ad interesse mandatarius, non creditori ejus. Quare autem in fidejussore illud non procedat, ut sc. creditor meus ab illo, qui pro me fidejussit, non possit exigere usurarum usuras, si ego non solvero: rat. est; quod, qui fidejussorem dat, non solvit: accedit, quod fidejussor & debitor pro una habeantur persona; & exceptio, quæ debitori competit, etiam fidejussori datur. Contingere quidem posse, non inficias eo, ut secundum prædictam sententiam sanctioni huic Imperatoriæ, fraude atq;

Idem obtinet in Mandatario,

Non verò in fidejussore.

Nec obstat, quod hucc concessis fraus fieri possit sanctioni Imp.

atq; collusione partium illudi variis modis possit. Sed hujusmodi dolosis commentis providere nostrum non est: contenti siquidem esse debemus propositas Juris quæstiones ex ll. decidere, illud saltem attendentes, ne præter intentionem L. latoris extendatur lata lex; aut nimia constrictione prohibeantur illi contraria.

Huic n providere est partim Magistratus, partim Advocatorum, partim de Iure Respondentium.

LVIII. Magistratûs itaq; est irrumpentibus dolis opponere leges fraudum abrogatorias: Prudentis Advocati, sicubi dolum subesse sentiat, detracto velamento illum detegere: Illis deniq;, quibus de Jure respondendi concessa est potestas, ita circa Jura condita cognoscendo versari, ut strictum summumq; Jus benignâ ejus interpretatione secundum regulam æquitatis instituendam, ita casibus singulis applicent; ne rigore verborum malitiosi causidici, ad enervandam ipsam legis sanctionem utentur, arte ingenioq; largiente sacrâ auri fame. Quod etiam in hac materia factitarunt celeberrimi JCti. Quanquam enim, secundùm prædicta Juris fundamenta, firmiter sequatur; simul atq; delegans delegato mandet, ut, quod sibi debet, creditori suo solvat, & delegatus mandatum exequendum in se suscipiat, creditoriq; solutionem stipulatâ manu promittat: solutionem actu intervenisse, eundemq; habere effectum, quem solutio paratâ pecuniâ facta. Ad excludendam tamen omnem doli machinationem. *Franz. 2. V. R. 10, n, 114. seq.* illud tùm demum procedere vult, quando interCessionarium & debitorem cessum intercessit novatio chirographalis, wann der Schuldener dem Cessionario neue Siegel und Brieffe außgeantwortet / licet J. Civile tale quid non requirat, nisi in novatione contractus chirographarii.

Dicta multò magis obtinent, si usuræ delegatæ succedant sorti.

LIX. Multò magis etiam obtinet dicta sententia, quando debitum quo delegans suo creditori fuit obstrictus,

mera fuit ſors, in cujus locum ſucceſſit ſumma delegata, ex ſorte & uſuris conflata; delegatario qualitatem debiti illius non ignorante. Quod etiam confirmat reſponſum Ampl. Facultatis Juridicæ Jenenſis, allegante illud Dn. *Struv. S. J. C. Ex. 27. th. 51.* & Dn. *Zeppero d. tr. tit. 9. n. 38.* cujus verba ultima hîc referam. Dennoch aber/weiln ſo wol an ſeiten des Debitoris als auch Creditoris unterſchiedliche Verenderungen vorgangen/und dieſe Poſt/biß auff die vierdte Hand an Mæviam kommen/vor welche ſich Cajus conſtituiret / dieſelbe auff ſich genommen/ und eine newe Obligation darüber gegeben/ und wol gewuſt/ daß Mævia 2000. fl. Capital ohne einziges zugeſchlagenes Intereſſe zu ſuchen gehabt / dafür er ſich auch wolbedächtig verobligiret / und die allbereit wider ihn erklagte Execution damit abgewendet/ ſo iſt es bey der neuen Obligation nicht unbillich zu laſſen/ und hat Cajus, daß hierinnen ein anatocismus begangen worden/ nicht vorzuſchützen/noch ſich damit zu behelffen.

LX. Solutionem etiam præſtat debitor obſignatione & depoſitione, de quâ ſupra dictum: quæ & curſum uſurarum ſiſtit, & debitorem ab omni mora liberat, obligationemq; ſolvit. *l. 9. C. de ſolut. l. 19. C. de Uſur.* Qu. ergo, ſi debitor ſortem cum uſuris depoſitam receperit, & in ſuos uſus denuò converterit, annè uſuræ in ſortem mutatæ, & ab illis aliæ debeantur uſuræ? Ita quidem videtur, quia hæc depoſitio pro ſolutione eſt, & obligatio ſublata; nova ergo oriri videtur. Sed quoniam nondum accepit depoſitum creditor; obligatio potiùs ſuſpenſa, quàm in totùm ſublata videtur: ſ. ſublata eſt quo ad effectus; quales liberatio à mora, & curſus uſurarum; reviviſcitur ergo quoad omnia receptione debitoris, *d. l. 19. in fin. C. de uſur.* & depoſitio nullum habet effectum. Adde quod huc pertineat illa J. regula: Actus agentium

Si depoſitum debitum debitor receperit, effectus depoſitionis evaneſcit.

ultra mentem & intentionem illorum nihil operatur. *per l. 3. §. 1. de O. & A. l. 29. pr. de reb. cr.* Nam & intentio creditoris, & debitoris hîc deficit. *Obst. l. 7. de Usur.* Ubi etiam post depositionem factam usuras debet debitor. ℞. Casus est diversus, ex mora enim debet; quia creditori postmodum depositum accipere volenti, impedimento fuit, quo minùs possit recipere. E. utiq; usuras debebit ex tempore moræ. Non enim quævis depositio sistit usurarum cursum; sed ea, quâ mediante creditori creditum suum omni tempore recipere licitum est & integrum.

Mandatarius usuras ab usuris solutis rectè petit.

LXI. Actum hactenus de modis, quibus debitor solutionem ipse præstat; sequuntur nunc quando per alium solvit creditori. Fit hoc primò per mandatarium; qui, si nomine mandantis creditori, suis nummis, non mandantis satis faciat; usuras pro totâ summâ, tàm à sorte, quàm ab usuris rectè petit, ab illo, cujus mandato solutionem in se suscepit. *l. 12. §. 9. Mand.* Aperta ratio est in promptu; cum enim actualis solutio intervenit; utiq; usuræ non ampliùs erunt usuræ, sed sortis naturam acquisiverunt. Est autem inter simplex mandatum in specie ita dictum, & alios actus, in quibus mandatum etiam intervenit, hæc præprimis differentia; quod mandatum propriè sic dictum, nihil aliud præcedat, quàm nuda rogatio & commissio mandantis; cum in aliis actibus, semper ob aliam causam præcedentem mandetur: v. g. delegans ideò mandat delegato ut solvat suo creditori; quia sibi debet; ita fidejussori mandat debitor principalis ut solvat creditori; quia fidem jam anteà pro illo interposuit.

Idem obtinet in fidejussore

LXII. Et quidem à fidejussore, quoniam idem fit; actualis sc. præstatio, s. solutio totiùs debiti; idem quoq; dicendum; teneri sc. debitorem fidejussori pro se solventi, tùm ad totam summam reddendam, tùm etiam ad usu-

ad uſuras totiûs ſummæ præſtandas: in illâ enim quicquid eſt, ſors eſt; adeoq; indemnem illum præſtare debet. *l.2. C. Mandat. c.2. de Fidejuſſ.* Si enim ille, qui accipit uſuras nomine alterius, eo ipſo dum illas accipit, in ſortem mutat, & reſp. ejus non uſuræ ſunt, ſed ſors; etiam qui pro alio ſolvit, quicquid ſolvit tanquam ſortem ſolvit, atq; ſic petendo uſuras à totâ illâ ſummâ, uſuras tantùm à ſorte ſuo petit, nullas ab uſuris. *Struv. Ex. 27. th. 51. conf. Vincent. de Francb. dec. 254. n. 15.* Seu, uti *Carpz. p. 1. c. 28. d. 170.* ait: fidejuſſor uſuras ſolutas non tanquam aliquod lucrum repetit; ſed tanquam rem propriam; & ob hanc etiam rationem reliquis chirographariis, quo ad totam ſummam, præfertur in concurſu creditorum.

LXIII. Sed inſtabunt alii: fortè non aliam ob rationem uſuræ à fidejuſſore ſolutæ pro ſorte habentur, quàm quod fingatur, ac ſi debitori tantum pecunia mutuò dediſſet, quâ poſtmodum ille debitum ſolviſſet: at verò in hoc negotio nulla fictio brevis manus permittitur; uti ſupra latè fuit probatum. Verùm reſpondetur; ea fictio prohibetur in cauſa anatocismi, quâ uſuras, quæ apud alterum ſunt, in ſortem mutatas vult creditor: hîc verò tale quid non accidit; ſed fidejuſſor, qui fictè tradidiſſe cenſetur pecuniam illi, pro quo ex fidejuſſione ſolvit, uſuras petit ab illâ pecunia, quam pro alio, (potiùs ex mandato, quàm intercedente aliqua fictione) ſolvit, & quæ nunquam uſura fuit. In creditore ergo illud non obtinebit, qui à concreditore pignus ſibi cūm illo commune, luit; ſortem & uſuras pro debitore ſuo, citra ejus juſſum ſolvens; tunc enim uſuræ illæ in ſortem non mutantur. Ratio eſt; tùm quod ſit ſimplex negotiorum geſtor; cujus geſta non debent eſſe nocibilia principali; tùm quod in ſui tantùm utilitatem & ſecuritatem feciſſe videtur. *l. 26. §. 6. qui pot. in pign. Dn. Struv. Ex. 27. th. 51.*

Secus in creditore, pignus commune reluens.

LXIV. Sufficienter puto hactenus pertractatum fuisse solutionis materiam; & quomodo ex illa tanquam unico fundamento, mutatio usurarum in sortem dependeat. Antequam ad alia accedamus: brevibus disquirere, operæ pretium fore puto, quidnam de pœnâ stipulationi usurarum adjecta, dicendum, si illæ termino præfixo non solvantur: utrum licita sit, necne? Negativam Juri conformiorem esse puto; quia sc. hoc nihil esset aliud, quàm anatocismus palliatus. Consequi enim creditorem hoc modo usuras usurarum, perquàm manifestum.

Pœna stipulationis usurarum adjecta non valet.

LXV. Consentit quidem nobiscum *Dn. Carpz. Asyl. deb. pos. 32.* in fundamento tamen discrepat. Siquidem statuit: adjectionem pœnæ licitam tantummodo esse in stipulationibus faciendi, in quibus, propter incertitudinem τȣ interesse conventionalem admitti pœnam. Cum enim ipsum factum incertum sit; interesse in facto consistens magis adhuc incertum *l. 24. de R. J.* hinc pœnâ certum reddi necessum esse. Sed (quod pace magni illius JCti dixerim) vereor an hanc sententiam, & legum capita, & rationum momenta ferant. Quantumvis enim in obligationibus dandi res promissa certa sit; nusquam tamen prohibitam in Jure reperies hoc casu pœnalem stipulationem. Cum maximè stipulationes inventæ sint, ut unusquisq; consequatur, quod suâ interest. *l. 38. §. 17. de V. O.* Atqui non minùs alicujus interesse potest in obligatione dandi. v. g. pecuniâ, non numeratâ tempore promisso. E. excludendas minimè esse puto, ab hâc pœnæ adjectione dandi stipulationes; dummodo non excedatur legitimus modus. *vid. Dn. Rittersh. comm. ad Inst. de V. O. §. ult.* Maximè cum etiam expressissima verba *l. 5. § ult. de V. O.* reclament, contra quæ nulla ratio quicquam operatur.

Non quod in stipul. faciendi tantum obtineat.

LXVI.

LXVI. Illud tamen non inficias eo, restringendam esse hanc pœnæ stipulationem ad eum casum, quo sorti promissæ solvendæ fuit adjecta, non verò usuris; tùm propter verba expressa *d. l. 5. §. ult.* tùm etiam argumento eorum, quæ de fictione brevis manus; supra in odium videlicet Anatocismi, ne ullus casus illis relinquatur. Obstare videtur, quod æquum, dependi à debitore omne illud, quod ipsi *facto* alteriùs abest; sed respondet *Don. lib. 26. c. 21.* illud tunc procedit, quando suum repetit, non verò quando lucrum adventitium, per *l. 41. §. 1. de R. J.* *Sed quod sorti tantum adjici debeat.*

LXVII. Porrò etiam notandum, pœnæ stipulationem intelligendam permissam 1. de pœna momentanea respectu singularum principalium præstationem, *l. 9. pr. l. 12. de Usur.* secus ergo, si pœna esset successiva & multiplicata. 2. pœna ista momentanea non debet excedere legitimum modum, rationem sc. duodecimæ *vid. dd. ll.* Alii verò pœnæ stipulationem etiam usuris non solutis adjectam, licitam esse, per *l. 29. & l. 44. de Usur.* affirmant: quod tamen ex dd. textibus minimè probabitur. Nam *l. 29.* magis ita intelligenda; usurarum usuras pro non adjectis habendas; cum illæ omni casu sint illicitæ: & *l. 44.* de casu ubi pœna succedit usuris; h. m. ut, si usuræ debitæ justo tempore non solvantur, loco illarum tot debeantur pœnæ loco; quam pœnam modum usurarum legitimam non excedere debere, dicit JCtus *d. l. 44. Diff. Molin. de Usur. n. 237. 238.* *Pœna sit momentanea. Et non excessiva. Refutantur dissentientes.*

LXVIII. Quomodo ab usuris nondum solutis aliæ usuræ nullo modo peti possint, ex præcedentibus uberrimè patere puto. Nunc etiam agendum de illis, quæ percipiuntur ut sors, non ut usura, ut principale, non ut accidentarium, adeoq; usuræ ab illis peti possunt; & petitæ non erunt usuræ usurarum, sed sortis. Inter quas species

Vsura ab annuis reditibus tardius solutis debentur.

primam constituimus Annuos Reditus redimibiles; quando nimirum Jus percipiendi annuum reditum redimibilem, tanquam merx emitur venditur, Justo pretio. Ab illis ergo si mora in exsolvendo commissa sit, usuræ debebuntur à tempore moræ; neq; pro usuris usurarum reputandum, quod eo casu exigitur. Annuus namq; reditus,

Requisita Ann. reditus

(qui & à mutuò, & à contractu censitico, & ab emphyteusi, itidemq; ab emptione ususfructus satis differt) nihil quicquam in se habet vitii; dummodo 1. pretium, quo fuit emptus, sit justum; & vel speciales uniuscujusq; provinciæ leges, aut consvetum usurarum modum, non excedens. *Molin. de Usur. n. 127. it. n. 144. 145.* 2. Sors in totum abalienatur. *c. 1. 2. de empt. vend. in Xtr.* 3. Venditori redituum potestas redimendi non denegetur. *d. Extr. 1. 2. Molin. d. tr. n. 128. it. n. 352.*

Neq; realis neq; personalis est contractus usurarius.

LXIX. Adeoq; non tantùm realis, usurarius non erit contractus; sed neq; personalis; cum sanè majorem exerceat erga pauperes liberalitatem, qui absq; ullâ hypothecâ vel cautione, nudâ fide debitoris, pro annuo reditu certam pecuniæ summam ipsi annumerat; quàm qui non nisi super re certâ talem celebrat contractum; juxta reg. quicquid alleviat & minùs gravat debitorem; deteriorem verò facit debitoris conditionem, elevat & minuit rationem usuræ. *Molin. de Usur. n. 22.* Adde, quod etiam in reali, principalis obligatio ponatur in persona; quæ, re suppositâ extinctâ, nihilominùs (quamvis non ad totam summam) obligata dicitur. *dd. Extr. Zoës. ad Decret. de Empt. Vend. n. 7. & 8.*

Sed vera sors.

LXX. Cum ergo utroq; casu revera celebrata sit emptio Juris percipiendi reditum, qui nihil aliud est, quam sors; haud secus ac usus fructus & canon emphyteuticus; nihil restat concludendum, quàm usuras illarum à tempore

pore

pore commissæ moræ deberi. Itidémq; ex eodem fundamento in pensionibus censualibus, laudemiis & decimis usuræ à tempore moræ præstabuntur; quia hæc omnia non sunt usuræ, sed sors. Sed quid si pœna stipulationi redituum adjecta sit, in casum tardiùs solutorum? Licitum omninò; *arg. l. 5. § ult. de V. O.* ita tamen, ut pœna succedat usuris, & ad earum quantitatem etiam redigatur.

Idem de laudemiis & decimis dicendum.

LXXI. Sunt etiam alia censuum genera; huic reditui affinia; de quibus, quidnam statuendum, brevibus adjiciendum: Et quidem de censu constituto ad certum tempus, ut, illo exacto, emptori liceat repetere sortem; cum à mutuo parùm differat; tale quid minimè asseruerim; sc. census s. usurarum tardiùs solutarum usuras exigi posse; nihil enim esset aliud quàm anatocismi species. *Zoës. d. l. n. 10.* Aliud verò dicendum de illâ census specie, quæ quidem ad tempus tantùm certum currat; ita tamen, ut sors non sit salva, illo elapso; cum hîc contractus neq; usurarius sit: adeoq; ejus census tardiùs soluti, quare non debebuntur usuræ.

Aliud de censu temporario, qui à mutuo parum differt.

Secus si sortem repetere non licet.

LXXII. Idem de censu vitalitio asserendum, cum. *Zoës. d. l. n. 9.* namq; ob incertum eventum ut lucrum casuale usurarius minimè est; adeoq; non soluti usuras, tanquam à verâ sorte debebuntur. Huc refer ea, quæ de constituto dotalitio apud J. Sax. interpretes reperiuntur; cujus modus cum sit ususfructus duplicatus; & insuper de singulis centenis usuræ dextantes debeantur; ita ut pro mille florenis ducenti annui debeantur ad vitam: nullum

Debentur pariter usuræ census vitalitii.

Et constituti dotalitii.

LXXIII. Dictum quidem supra de interesse, quod respectu illius aliud interesse peti posset; additaq; brevibus causa, quod sc. interesse, tanquam alia & nova debendi causa se habeat; uberius tamen pauló de hac tractandum materia; perspiciendaq; varia divisionum commenta; ne fortè, illis posthabitis, in inextricabiles incidamus errores. Prætermissâ verò Accursii & sequacium; in commune, conventum & singulare: cum conventum pœna sit; de qua jam dictum: singulare verò nullum, cum nihil ex singulari cujusq; affectione æstimetur. *l. 23. ad l. Aquil. l. 36. ad l. Falc.*

Interesse nō dividitur in commune, conventum & singulare

LXXIV. Negligimus quoq; illam in intrinsecum & extrinsecum. Siquidem omne interesse est extrinsecum, & extrinsecus emergit, neq; à re debita causatur; sed occasione moræ & culpæ in non solvendo commissæ: illud verò, quod intrinsecum nominant, sc. æstimatio rei, principalis, nihil cum interesse habeat commune. *Bocer. d. 6. d. 29. n. 13. seqq.* Ut etiam illam Bartoli, in æstimabile, & non æstimabile: omne enim interesse æstimabile in Jure esse debet, alioquin inanis foret de illo disputatio, cum neq; æstimari, neq; peti posset. *contr. rubr. C. de sent. quæ pro eo quod interest prof. junct.* §. *32. de Action.* hinc veriùs in puncto Juris interesse inæstimabile non esse dabile. *Rebuff. ad l. un. C. de sent. quæ pro eo. Gloss. ib. n. 33.* Bocero quoq; l. c. defendendam relinquimus suam divisionem in interesse damni emergentis, & lucri cessantis; cum hæc potiùs sit divisio totius in partes, quàm generis in species: & vix ullum dari poterit exemplum, ubi non utrumq;, & lucrum cessans, & damnum emergens luculenter appareat; quanquam in nonnullis casibus alterutrum horum magis sit conspicuum. *Molin. n. 28.*

Neq; in intrinsecum & extrinsecum.

Neq; in inæstimabile & æstimabile

Neq; in damni emergentis & lucri cessantis.

LXXV. Aliam interim divisionem annotavit Molinæus. n. 499. ubi interesse aliud nominat Casuale s. momen-

Sed in Casuale & successivum.

mentaneum, quod sc. eodem tempore simul totum incurritur, & committitur: aliud promiscuum s. successivum; quod successivè, pro ratâ temporis incurritur. Verùm illud ultimum non propriè interesse est, sed interusurium; teste ipso *d. l. n. 499.* & ab interesse, ut sors ab usura differt. Est enim interusurium illud lucrum, quod aliquis, sortem fœnori dando, ex usuris percipere potuisset; hinc etiam, ceu usura, non indigat probatione; & quoq; citra moram vel culpam deberi potest; solumq; de pecuniis strictè sumptis peti potest: & quæ sunt aliæ ejus differentiæ; quas vide apud *Molin. d. tr. n. 499.*

Quorum ultimum dicitur interusurium.

LXXVI. Verum interesse è contra est augmentum, quod per rem nostram, ab altero nobis debitam, facultatibus nostris adjicere potuissemus, citra accidentale usurarum commodum; emolumentumq; exinde percipere. Seu: Est accessio, quæ non ex re, sed saltem respectu & occasione rei nobis J. dominii acquisita fuisset, nisi factum vel cessatio adversarii illud impedivisset. *conf. Bocer. d. l.* Cum ergo constet, interesse & ab usuris, & ab interusurio in totum differre; ita ut non versetur circa quantitatem propriè; sequitur, quod secundum regulas usuris præscriptas planè non sit æstimandum; adeoq; interesse alterius interesse, quidni peti possit? dummodo, qui illud petit, factum (in quo interesse consistit, *l. 24. de R. J.*) probare possit? sed viderit ne in probatione succumbat, & unà cum illo usuras perdat. Respectu enim sui non est accidens, quod citra deminutionem subjecti abesse possit; sed augmentum potiùs & pars, quæ rebus nostris ad-

Illud verò, Casuale sc. propriè interesse est.

Quod definitur.

Pro usurâ non habendum.

Non n. est accidens.

Quær. an fructuum usuræ.

LXXVII. Quid de fructibus erit dicendum; illorum utiq; usuræ debebuntur; quoniam sors sunt, neq; pretii accessio; sed pars fundi, *per l. 44. de R. V.* Rectè igitur, in Rei vindicatione institutâ, non tantùm ipsi; sed illorum etiam usuræ peti poterunt. Accedit quod & ipsi contineantur rei restitutione; eodemq; actionis jure petantur. *l. 22. l. 35. h.t. Goed. ad l. 121. de V. S. n. 3.* Verùm sciendum: Fructus, quanquam per se spectata pars sint totius; non tamen semper manent: sed eousq; tantùm, quo rei principali cohærent, qui pendentes nominantur. Separatæ ergo pars esse desinunt; neq; rem principalem minuunt, neq; augent: siquidem res speciales augmentum tale non recipiunt. *Goed. ad l. 178. n. 1.* Hinc quanquam rei vindicatione institutâ, etiam ipsarum petitio contineatur; continetur tamen, tanquam partis accessoriæ, non principalis: *arg. d. l. 35. de V. S. Molin. de Usur. n. 552.*

R. disting. à fructibus specialis rei debentur minimè; sed tantùm à fructibus hæredit.

LXXVIII. Ut igitur rectè decidatur hæc controversia, distinguendum inter fructus rei specialis, quorum restitutio tantùm præstatur: & fructus hæreditarios; quorum etiam debentur usuræ; illorum scil. qui ante petitam hæreditatem percepti, per *l. 51. §. 1. de her. pet. junct. l. 1. C. eod.* Cum enim hæreditas non corpus quoddam speciale significet; sed Juris universi nomen sit, l. 1. de rer. div. ideoq; & accessionem & decessionem in se recipere, ac per consequens fructibus aliisq; accessionibus & incrementis augeri dicitur, *l. 178. de V. S.* quod magis in Jure, quàm in corpore existat. *Goed. ad d. l. 118.* Quoniam ergo hæreditatem augent, *d. l. 51. §. 1.* per se facilè constat, eas in hæreditatis petitionem, non tanquam partem accessoriam; quæ totum principale non minuat; sed tanquam partem totiùs principalem *l. 40. §. 1. h. t.* venire: quâ ablatâ, non minùs ac reliquis hæreditariis portionibus; illa minuitur.

Et

Et hinc ejus non minùs ac reliquarum partium hæreditariarum, debebuntur uſuræ.

LXXIX. Præſtantur tamen cum aliquâ differentiâ; & b. f. poſſesſor tunc tantùm illas præſtat, quando locupletior ex his factus eſt; à tempore litis conteſtatæ: ſecus in m. f. poſſesſore, qui ad illas tenetur, quamvis non ſit factus locupletior: neq; à tempore litis conteſtatæ; ſed ab eo tempore, quo poſſidere primum incepit. *Boc. Cl.5.d. 25.n.53.54.* Opponunt alii, quod uſuræ præſtantur de ſorte tantùm ſ. quantitate. *l.3.§.4. de Uſur.* At verò fructus non ſunt quantitas; ſed corpora, quorum uſuræ nullæ ſunt. *l.4. de part. dot.* ſed reſpond. ideò in *d. l. 51.* fructuum uſuræ præſtari dicuntur; quod fructus jam fuerint venditi, vel alio modo percepti, atq; ſic in ſortem redacti: nam quamvis ipſa fructuum corpora non recipiant uſuras; pretia tamen eorum & ſortes, quare non reciperent. *VViſſ. p.2. d.18. th.22.*

Diſting. tamen inter b.f. & m.f. poſſesſorem.

Quanquam à corporibus nullæ præſtentur uſuræ.

LXXX. Quare autem poſt petitam hæreditatem fructuum perceptorum uſuræ non præſtantur; ratio eſt; quia illi in ſpecie præſtandi ſunt, unâ cum ipsâ re *l.20. l. 16. de hær. pet.* aut, ſi abſumpti, tantum, quantum in litem juratum. *d.l. 20. §. ult.* Adde, quod ſint acceſſio accidentalis, & accedant tantùm ex officio Judicis. *Boc. d.l.n. 55. VViſſ. d. l.* E. utut per ſe ſpectatæ ſors ſunt, non tamen debentur ut ſors. Obſtare videtur *l. 86. ſeq. de R. J.* Si enim ejus, qui litem conteſtatur, conditio non deterior fieri intelligitur; ſed melior; fructuum etiam uſuræ debebuntur; alioquin deterior fieret ejus conditio. Sed reſp. non ſit deterior; nam curſus uſurarum à fructibus per-

Poſt petitam hæred. non debentur.

tur; quia illorum usuræ nunquam fuerunt debitæ. *VVisenb. d. l.*

Dotis tamē fructuum usuræ non debentur.

LXXXI. Sed cum hæreditatis fructus ideò sors fiant, quod illius, tanquam Juris universalis, pars sint; idem quoq; de dotis fructibus dicendum, quæ pariter universitas dicitur. *l. 1. §. 4. de dot. præl.* quæ accessiones & decrementa recipit, *l. 5. pr. de impens. in rem dot. fact.* Sed Rx. quanquam Dos sit universitas, non tamen est universitas Juris, ut hæreditas; (quæ non extinguitur perditis rebus singularibus, seu corporibus *l. 50. de hær. pet.* neq; ab illis dependet), sed est universitas, ex Jure & facto mixta, quæ maximam partem dependet ex rebus; hinc etiam illis perditis exspirat. *arg. l. 10. de J. dot. l. 51. sol. matr. Han. not. ad VVes. de J. dot. n. 52.* Hinc etiam sequitur, illam fructibus non minùs augeri, quàm fundum, per ea quæ supra dicta, magis enim ab effectu s. utilitate Jus universale dicitur dos; non ab objecto. *Han. d. l.* Fructus ergo ejus ex re provenientes, sors minimè fiunt. E. neq; eorum usuræ debentur.

Benè tamen ab augmento dotis debentur usuræ.

LXXXII. Aliud verò dicendum de illis accessionibus, quæ non ex re proveniunt, sed Jure Dominii accedunt: illæ dotem augent, nec alio Jure censentur, quam ipsa Dos. *l. 26. §. 2. de pact. dotal. Carpz. p. 3. const. 22. d. 10. Berl. p. 1. concl. 65. n. 28. 29.* ut sunt 1. quæ extrinsecus accedunt, velut alluvio, insula; vel 2. temporis successu; ut ususfructus ad proprietatem reversus. *l. 4. l. 10. §. 1. de J. dot.* thesaurus inventus in re dotali. *l. 7. §. 12. sol. matrim.* vel 3. naturæ beneficio. ut: partus ancillæ *l. 19. §. ult. de J. dot.* arbores silvæ cæduæ, *d. l. 7. §. 12. l. 8. sol. matr. l. 45. de Usur.* 4. per servos dotales quæsita, nec ex re, nec ex operis mariti, *l. 58. sol. matr.* 5. Quæ ex manumissione servorum, ut J. Patronatus; & hæreditas liberti. *Hillig. in Don. Enucl. l. 14. c. 7.*

De

De his nemo dubitabit, quin sors sint, & contingentibus casibus usuras producant. *Zepper. d.l. n. 19.*

LXXXIII. De legato etiam aliquid addendum: Utrum sc. debito cum usuris creditore legato, censeantur usuræ in sortem mutatæ; ita ut earum quoq; usuræ debeantur? Ita videtur; nam alioquin inutile foret legatum; siquidem res legata jam antea debebatur, §. *14. de legat.* Sed ℞. Si illud, quod legatum, aut sub conditione debebatur; vel exceptione poterat elidi; vel actione honoraria, aut etiam civili, (dummodo illâ hæc ex testamento sit plenior) peti poterat, valet legatum *l. 28. pr. de leg. 1.* si verò nulla harum qualitatum debito adhæreat, inutile est legatum §. *14. de legat.* neq;, ut voluntas defuncti sustineatur, aliquid contra legum prohibitiones concedendum: cum ne quidem, testatoris eam fuisse intentionem præsumendum. *Legato usuræ non fiunt sors.*

LXXXIV. Sed quid si ita legaverit testator: Creditori meo sortem, quam ipsi debeo, cum usuris, delego, hæres meus usuras legitimas, ipsi tâm pro sorte quâm pro usuris, ad annos quinq; solvito. Annè usuræ tunc in sortem erunt mutatæ? Negativa placet; Nam, cum fundamentũ in solutione positum esse, constet; At verò legare alicui rem aliquã, nõ fit species solutionis; necessariò sequitur, quod hac voluntate testatoris usuris qualitas accidentalis non adimatur. Hinc contrà expressam prohibitionem Imperatoriam esset legatum, *per l. 3. C. de Us. r. j.* Turpia autem legata pro non scriptis habentur. *l. 54. de leg. 1.* &, quæ contra legum statuta sunt, nemo facere posse credendus est *per l. 15. de cond. inst. Conf. Molin. de Usur. n. 484.* Et quanquam lega- *Ne quidem si expresse testator jusserit, ut hæres præstet earum usuras ad certum tempus.*

gare potuisset; interim tamen, quoniam sub hac conditione legavit, nullum est legatum. §. *ult. de legat.*

Aliud obtinet si appareat testatorem aliũ habuisse respectum.

LXXXV. Sed quid si, ut tertio dentur, legatæ essent illæ usuræ, ita ut non suffecturæ essent, si minueretur quantitas: v. g. Titio creditori meo, cui centum loco sortis, & totidem nomine usurarum debeo, hæres meus, decem quotannis loco usurarum solvat, quo ille censum annuum, quem Cajo debet, illa pecunia solvi posset. Puto hoc modo valere legatum, non quidem, quod usuræ hoc modo sors sint effectæ; sed quod appareat testatorem alium habuisse respectum; legandi sc. creditori suo annum censum, quem solvere quotannis opus habet, hinc ob demonstrationem illius specificæ causæ, debebitur tota summa, partim ut usura à sorte, partim ut donatio â merâ testatoris liberalitate proficiscens. arg. eor. quæ habet. *Molin. de Usur. n. 485. 486.*

Quænam sit pœna?

LXXXVI. Antequam receptui canam, brevibus de pœna Anatocistæ aliquid adjiciendum, quæ J. C. est infamia Juris, *per l. 20. C. ex quib. c. infam.* J. & quidem ipso Jure fit infamis Anatocista, cum tale quid commiserit, quod nullâ Judicis sententiâ expectatâ, leges probro & infamia dignum judicarunt. *Perez. comm. in C. ex quib. c. n. 4.* Pro varietate tamen casuum nonnunquam sententiam Judicis requiri, ad irrogandam hujusmodi fœneratori infamiam putat *Molin. d. tr. n. 45.* v. g. quando usuræ sortis & usuræ usurarum conjunctim legitimam quantitatem usurarũ non excedunt. Nonnunquam etiam extra ordinem coërcetur, amissione quartæ partis bonorum. *Menoch. de Arb. Iud. qu. l. 2. c. 4. cas. 398. n. 13.* vel pro ratione circumstantiarum, etiam relegatione & fustigatione. *Carp. pr. cr. q. 92. n. 29.* J. Canonicum præter denegationem honestæ sepulturæ *c. 2. de Usur. in 6.* & excommunicationem *c. ministr. c. 14. quæst. 4. c. 1. de Usur. in 6.* etiam adimit illis testamenti factionem activam; sc. nisi resipuerint, & improbum fœnus restituerint. Hæc sunt quæ de hac materiâ, pro concessa ingenii suppellectile differere placuit.

FINIS.